

عنوان اثر: ساخت نظریه جامعه‌شناختی
مؤلف / مترجم: جاناتان اچ ترنر / عبدالعلی لهسایی‌زاده
ناشر / سال نشر: نوید / ۱۳۸۲ چاپ دوم

معرفی، نقد و بررسی

جاناتان اچ ترنر استاد جامعه‌شناسی در دانشگاه کالیفرنیا است. وی لیسانس خود را در سال ۱۹۶۵ از دانشگاه کالیفرنیا و فوق‌لیسانس و دکترایش را از دانشگاه کرنل اخذ نمود. او غیر از نظریه‌های جامعه‌شناسی در حوزه‌هایی چون: عاطفه، جامعه‌شناسی قومی، قشربندی اجتماعی و بیوجامعه‌شناسی تخصص دارد.

ترنر کتاب‌های زیادی در زمینه نظریه‌های جامعه‌شناسی نوشته است. از جمله: *پیدایش جامعه‌شناسی* (۱۹۸۱ و ۱۹۸۸)، *نظریه‌های جامعه‌شناسی کلاسیک* (۱۹۹۳)، *کارکردگرایی* (۱۹۷۹)، *راهنمای نظریه جامعه‌شناسی* (۲۰۰۱)، *هربرت اسپنسر* (۱۹۸۵)، *ساختار نظریه جامعه‌شناسی* (۱۹۷۷، ۱۹۸۲، ۱۹۹۱، ۱۹۸۶، ۱۹۹۸ و ۲۰۰۲)، *نظریه‌سازی در جامعه‌شناسی* (۱۹۸۹) و *نظریه کنش متقابل* (۱۹۸۸).

ابتکار ترنر در تدوین دو جلد کتاب با عنوان *پیدایش و ساخت نظریه جامعه‌شناختی* ارزنده است. میداول پس از برخی مباحث نظری کلی و اشاره به عوامل و چگونگی ظهور نظریه‌پردازی جامعه‌شناختی، سنت پدید آمده فکری و ارائه نظریه‌های جامعه‌شناختی را با تکیه بر اندیشه جامعه‌شناسان اولیه بیان و دنبال می‌کند و کتاب دوم الگوهای ساخت‌یافته نظری یا مکاتب پدید آمده در قرن بیستم را همراه با چالش‌های باقیمانده به بحث می‌گذارد، و ارزنده است.

همچنین کتاب ساخت نظریه‌های جامعه‌شناختی، در زمان خود، در کار مقایسه کارکردگرایی با نظریه‌های ستیز و تلفیق آنها در آراء دارندورف و کوزر؛ طرح نظریه پیترو بلاو در چارچوب مبادله سطح کلان؛ مقایسه کنش متقابل و کارکردگرایی؛ توجه به روش‌شناسی مردمی تازه پدید آمده و سرانجام ارزیابی و تحلیل میراث نظری بر جای مانده و چالش‌های پیش روی آن، نوآورانه و ابتکاری است. در کل، در هر دو کتاب، ترنر اصل موضوع نظریه‌پردازی را پیوسته و منسجم تا مهم‌ترین و آخرین میراث برجای مانده در زمان خود (البته نه به‌طور کامل) دنبال می‌کند و می‌خواهد نشان دهد این تلاش نزدیک به دوقرن، در دوره جدید چگونه شروع شده، تکامل یافته، الگوبندی و ساختاربندی شده است و چه وضعیت نهایی پیدا کرده است.

این اثر را عبدالعلی لهسایی زاده ترجمه و در سال ۱۳۸۲ انتشارت نوید در ۳۰۰۰ نسخه مجدداً چاپ کرده است.

سایر آثار مشابه:

نظریه‌های جامعه‌شناسی	حسین ادیبی و عبدالمعبود انصاری
نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر	جورج ریترز/ محسن ثلاثی
نظریه‌های جامعه‌شناسی	غلامعباس توسلی
تفکر نظری در جامعه‌شناسی	ویلیام اسکیدمور/ علی محمد حاضری
وهمکاران	
نظریه اجتماعی مدرن: از پارسونز تا هابرماس	یان کرایب/ عباس مخبر

بررسی شکلی

نثر کتاب در متن اصلی آن، روان و رسا است و، در عین حال، دقت بالای آکادمیک، تحلیلی و تحقیقی دارد. اما، متأسفانه، متن ترجمه شده، نارسا و پر ابهام و اشتباهات بسیار دارد که فهم مطالب عمیق و باارزش کتاب را بسیار دشوار و گاه ناممکن می‌سازد. به نمونه‌های زیر نگاه کنید:

صفحه ۷، پاراگراف اول: «در این جلد، من درصدد تحلیل ریشه‌های تاریخی و نیمرخ معاصر نمونه مسلط نظریه‌سازی جامعه‌شناسی: کارکردگرایی، نظریه تضاد، کنش متقابل‌گرایی و نظریه مبادله بوده‌ام».

ساخت نظریه جامعه‌شناختی ۷۹

صفحه ۲۸۳، پاراگراف دوم: «وقتی که این التقاط با تلاش‌های هر یک از نویسندگان معاصر، برای فراهم نمودن یک شق نظری - مبادله‌ای دیگری از نظریه کارکردی پارسونزی مرتبط شود، رشد بیش از دو دهه گذشته نظریه‌های مبادله‌ای جامعه‌شناختی، تصویری مبهم، از مفاهیم و اصول پایدار عاریه‌ای، منتخب از دیگر مطالعات و واکنش نسبت به نارسائی‌های منسوب به اشکال کارکردی نظریه را در این فصل، نشان می‌دهد».

صفحه ۲۸۸، پاراگراف آخر: «فرایندهای مبادله به منظور تفکیک گروه‌ها بر حسب دسترسی نسبی آنها به کالاهای ارزیابی شده، منتهی به تفاوت‌ها در قدرت، پرستیژ، و امتیاز، عمل می‌کنند».

صفحه ۲۸۹، پاراگراف اول، سطر پنجم: «در مطالعه نژادی مشهورش، از ساکنین جزایر تروبریانند - یک گروه از فرهنگ‌های جزیره دریای جنوب - مالینوفسکی یک نظام مبادله‌ای موسوم به حلقه کولا مشاهده نمود، یک حلقه بسته از روابط مبادله‌ای میان افراد در جوامعی که در حلقه وسیعی از جزایر سکونت داشتند».

صفحه ۲۹۱، پاراگراف آخر، سطر سوم: «مارسل موس به تفسیر مجدد تحلیل مالینوفسکی از کولا رهنمود شد».

صفحه ۲۹۲، سطر هفتم: «در نهایت، روابط مبادله‌ای، اخلاقی گروهی خلق، تقویت و به کار می‌اندازند که یک جوهره واحد است».

صفحه ۲۹۷، پاراگراف دوم: «نظریه‌های مبادله جدید مفهوم پاداش را از رفتارگرایان به عاریه گرفته و آن را به منظور توجیه ارثیه مبادله سودگرا به کار می‌برند، ...»

صفحه ۳۰۰، پاراگراف آخر، سطر اول: «کار هومنز تا سال ۱۹۵۰ با چاپ گروه انسانی، مبادرت روشنی در مورد راهبرد استقرائی برای نظریه‌سازی جامعه‌شناختی نشان داد».

به طور کل متن احتیاج به ویرایش ادبی و تخصصی دارد.

اشتباهات حروف نگاری

- صفحه ۲۸۳، پاراگراف دوم، سطر سوم: بین به جای بیش

- صفحه ۲۸۳، پاراگراف دوم، سطر ششم: جامعه‌شناسان به جای

جامعه‌شناسان

۸۰ نقدنامه علوم اجتماعی

- صفحه ۳۹۳، سطر اول: تومای هابس به جای توماس هابس
  - صفحه ۴۴۱، کنتریل به جای کنترل و...
- کاربرد نادرست مفاهیم
- صفحه ۶ سطر چهارم: «... نمونه‌های مسلط...»
  - صفحه ۷، پاراگراف آخر، سطر دوم، «... ولی معهذا...»
  - صفحه ۷، پاراگراف آخر، سطر نهم، «... تصورکشی نظریه کارکردی...»
- «...»
- صفحه ۱۰۷، پاراگراف دوم، سطر اول: «در فرض مداوم...»
  - صفحه ۲۸۶، سطر آخر: «... ترجیح صریح...»
- کاربرد نادرست علامت «،»
- صفحه ۷، پاراگراف آخر، سطر سوم: «... به آن می‌ماند، را نشان می‌دهند.»
  - صفحه ۵۱، پاراگراف دوم، سطر سوم: «... یعنی شخصیت را، که روابط...»
  - صفحه ۲۸۳، پاراگراف دوم، سطر ششم: «... یک بررسی آزمایشی از، سنت‌هایی...»
- کاربرد علامت «،» و حرف عطف «و»
- صفحه ۶۵، دوم، سطر نهم: «... یگانه‌کننده جدید، و (د) بالا...»
  - صفحه ۲۸۸، پاراگراف اول، سطر ماقبل آخر: «... پرستیژ، و امتیاز...»
- کاربرد علامت «،» و حرف عطف «و»
- صفحه ، پاراگراف دوم، سطر یازدهم: «... مجسم کرد. و اندکی بعد...»
- از لحاظ حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی خوب است. تناسب بین فونت‌های استفاده شده در تیترها، متن و زیرنویس رعایت شده است. حاشیه‌ها متناسب می‌باشد. سرصفحه نام کتاب و شماره صفحه و عنوان فصل درج شده است. صحافی کتاب مطلوب است. طرح جلد کتاب قابل قبول و تا حدی دربرگیرنده فضای فکری متنوع و متنشت درون مکاتب جامعه‌شناسی در کتاب است.

ساخت نظریه جامعه‌شناختی ۸۱

این اثر را برای اولین بار در سال ۱۳۷۲ انتشارات نوید شیراز منتشر کرده است و پس از گذشت ۱۰ سال، همان انتشارات بدون تغییرات عمده برای دومین بار به چاپ رسانده است. تنها تغییراتی که در چاپ دوم صورت گرفته، بهبود کاغذ و طرح جلد کتاب است. در هر دو چاپ اول و دوم، از طرح جلدی یکسان با اندکی تفاوت در رنگ‌های به کار رفته، استفاده شده است.

بررسی محتوایی

از لحاظ کاربرد مفاهیم و اصطلاحات تخصصی، متن اصلی کتاب اصالت کافی و ویژگی مرجع و الگو بودن را دارد. مترجم محترم گاه از معادل‌های رایج استفاده کرده است و اغلب معادل‌های دلخواه خود را که در موارد متعدد چندان که باید درست یا رسا نیستند به کار برده است. برای مثال، نگاه کنید به: مراتب اطلاعاتی کنترل Informational hierarchy of Control، دیگران عمومی شده Imperatively، مؤسسه هماهنگ‌شده امری Generalized others، بدیهی Self evident، تصویر خود coordinated association، خودرایان self image، تفسیر خود self interpretation، گروه راهنمایی reference group، تغییرپذیری variation، معاشرت‌پذیری sociability، تحول اجتماعی social change، دلسوزی sympathy.

در این اثر از نمودار و جداول تلخیصی و مقایسه‌ای استفاده شده و در همه موارد، بحث با مقدمه‌چینی لازم و گسترش و جمع‌بندی مطلوب صورت گرفته است.

محتوای این اثر برای درس «نظریه‌های جامعه‌شناسی (۲)»، در مقطع کارشناسی و بالاتر کامل و جامع نیست.

محتوای اثر در متن فارسی با فهرست آن منطبق نیست. بعضی از مطالب مانند: پیشگفتار مترجم و مؤلف در فهرست نیامده است. همچنین انطباق

محتوا با عنوان اثر کامل نبوده و قدری قدیمی و متناسب با زمان نگارش و چاپ اولیه آن است.

مطالب اثر حدود ۶۰ تا ۷۰٪ با سرفصل شورای عالی برنامه‌ریزی برای «درس نظریه‌های جامعه‌شناسی (۲)» مطابقت دارد و برخی از مطالب را شامل نمی‌شود.

ترتیب منطقی مطالب از بحث‌های کلی و نظری به بحث‌های مصداقی و نیز از قدیم به جدید، از اصلی، رایج و مسلط به فرعی، حاشیه‌ای و مکمل و از ابتدا تا نتیجه‌گیری نهایی و بیان زمینه‌های تحول احتمالی در آینده به خوبی سازماندهی شده است.

ترنر رویکردی انتقادی - مقایسه‌ای دارد و علاقه‌مند به نتیجه‌گیری کاربردی صریح و راهگشا برای آینده است.

پیشنهادها

متأسفانه ترجمه این کتاب، روان و رسا نبوده و به هیچ وجه گویای دقت، عمق و گستره اندیشه، تحلیل و زحمت نویسنده آن نیست. لذا، توصیه می‌شود کتاب مورد بحث به طرز شایسته، به ویژه بر اساس آخرین چاپ‌های آن، مجدداً ترجمه شود.